

Шукр хакидаги ўғитлар

Бисмиллахи роҳмани роҳим

«...Касамки, агар сизлар (Менинг берган неъматларимга) шукр килсангизлар, албатта (уларни янада) зиёда килурман...».

(Иброҳим: 7)

Бандаларига беҳисоб неъматлар это этиб, улардан шукр килгувчиларга неъматини янада зиёда этишни ваъда килган Буюк Парвардигоримизга хамду санолар айтиб, берган неъматлари учун У Зотга кўпдан-кўп шукрлар бажо келтирамиз хамда У Буюк Зотнинг неъматларига шукрни кўп ибодат килиш билан адо этган Пайгамбаримиз Мухаммад Мустафога ва ахли байт, саҳобалари хамда тобийнларга дурудду салавотлар айтамыз.

Кейин...

• Шукр ўзи нима?

Шукрнинг лугавий маъноси:

— "Килинган яхшиликни эътироф этиб, уни овоза килмок". (Ал-Комусулмухит).

— "Килинган яхшиликни эътироф этиб, яхшилик килгувчига хамду санолар айтиш, ташаккурлар килиш, миннатдорлик билдириш. Маслан: "Фалончи Аллохга, Унинг неъматларига шукр килди дейилади яъни, Унинг берган неъматларини эътироф этиб, Унга хамду санолар айтди, шукроналар билдирди". (Ал-Мунжид филлуга)

Муктадо уламоларимиздан Ибн ал-Каййим раматуллохи алайх шукрнинг хакикатини баён килиб, шундай дейдилар:

«Хайвон ем еб семирса, унинг танасида емнинг асари зоҳир бўлса, араблар: "Шакарат доббату",— дейишади. Ибн ал-Каййим сўзларини давом этказиб айтадилар: "Шунга кўра, банданинг тилида Аллох таолога хамду сано ва зикрлар ила, калбида Унга бўлган мухаббат ила, аъзоларида У Зотга тоъат-ибодат килиш билан У Буюк Зотнинг ҳисобсиз неъматларининг асари зоҳир бўлмоклиги керак!"». (Уддатуссобирин, Мадорижуссоликин)

• Шукрнинг амалий сурати:

Аллох таоло айтади: «...(Эй) Довуд хонадони, (Аллох сизларга ато этган бу неъматларнинг) шукронаси учун амал-ибодат килинглар!...» (Сабаъ сураси: 13)

Аллох таоло ушбу ояти каримада Довуд алайхиссалом хонадонларига Ўзи ато этган неъматларини миннат килганидан сўнг, "Эй Довуд хонадони бу неъматлар учун шукр айтинглар", демади, балки, "бу неъматларнинг шукронаси учун амал-ибодат килинлар", деб амр этди. Бу эса, қачонки, Аллох таолонинг амру-фармойишлари бажарилиб, кайтарикларидан кайтилса хақиқий–комил шукр вужудга келишига далолат килади. Аммо, намоз сўнгида ёки, таомланиб тўйгандан кейин курук тил билан Аллохга шукр демокликнинг ўзи шукрни адо этиш учун кифоя килмайди ва бундай шукр килишни асло, комил–хақиқий шукр деб ҳисоблаб ҳам бўлмайди.

• **Росулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг хақиқий – комил шукр қандай бўлишини амалда қилиб кўрсатганлари**

Уммулмуъминин Оиша розияллоху анҳо росулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг тунлари (нафл) намозда узок қойим бўлганларидан икки қадамлари ёрилиб кетганлигини кўриб, у зотнинг ибодатдаги бу қадар жидду жаҳдларидан ажабланиб: "Шундай қиласизми (яъни, ибодатни шу даражада қаттиқ қиласизми)? Ваҳоланки, Аллох таоло сизнинг аввалин ва охири гуноҳларингизни кечирган бўлса?", деб сўраганларида: "Аллохга кўп шукр қилувчи банда бўлмайинми?", деб, жавоб берган эдилар.

Пайгамбаримиз Мухаммад соллаллоху алайхи ва салламнинг ушбу жавобларидан маълум бўладики, у зот: "шукр қилмоқни курук тил билан ҳамду сано айтишнинг ўзигина деб билмай, балки у неъмат ато этувчи Аллох субҳанахуни рози қилувчи амалларни бажариш билан рўёбга чиқади", деб тушунганлар ва асхобларига ҳам шундай тушунтирганлар.

• **«Ва аммо, Парвардигорингизнинг (Сизга ато этган барча) неъматлари хақида (қишиларга доимо) сўзланг!»** (Ваддуха: 11)

Ушбу ояти каримадаги неъматлар хақида сўзлашдан мақсад: "Аллох таоло менга фалон-фалон неъматларни ато этди деб, У Буюк Зотнинг инъом этган неъматларини ёдга олиб, у хақида қишиларга хабар бериш", бу бир маъно. Яна бир маъно: "Бу амр уч нарса: Аллох таоло тарафига даъват, рисолатни етказиш ва умматга таълим беришни ўз ичига олади". Ушбу икки маъно ҳам мақсадга мувофиқ келади. (Мадорижуссолиқнинг сайланмаси).

Демак, юқоридаги сўзлардан маълум бўладики: "Инсон адашиб, жоҳил бўлиб юрган қуноқларини эслаб, Аллох таоло уни жаҳолат, гуноҳ қоронғилиқларидан иймон ва ибодат нурига чиқарганлигини эслаб, ушбу неъмат хақида сўзламоғи лозим". Бинобарин, ҳазрати Умар розияллоху анху жоҳилиёт даврида ўз қўллари билан

хурмодан ясаган бутларини еганини эслаб ва жаҳолат инсониятни шу қадар тубанлаштирганини ўйлаб, ўша даврдаги бу қаби нодонликлардан ажабланиб қулардилар. Шунингдек мусулмон кишига: "Аллох таоло уни бой қилиб қўйса, қамбағаллик қунларини эслаб, бошидан кечирган машаққатларни унутмай, Аллох таоло бундай фақирлик ва қийинчиликлардан сўнг, унга ато этган неъматларини эслаб, ўзгаларга ушбу неъматлар ҳақида сўзламоғи ва мана шу йўл орқали одамларни Аллох таолонинг динига даъват этмоғи" лозим бўлади.

• **Ом ва хос шукр**

Юқоридаги сўзларимиздан шукрнинг икки хил ом ва хос эканлиги маълум бўлади. Бу дунёнинг ишларига; қийим, таом, мол, тансихатлик, маркаб ва шулар қаби бу дунёга тааллуқли неъматларга шукр қилмоқлик шукр омдир. Хос шукр эса, иймон, тавҳид, ҳидоят ва ибодатга муваффақ бўлиш ҳамда солиҳа аёл, солиҳ фарзандларга эришиш ва шулар қаби охиратга тааллуқли бўлган неъматларга шукр қилмоқдир. Афсуски, бугунги қунимизда кўп кишилар шукрнинг омини адо этиб, хос шукрдан кўп вақт гафлатда қоладилар. Аллох таоло ҳаммаларимизни шукрнинг иккала турини тўла-тўқис адо этмоққа муваффақ айласин!

• **Шукрнинг асослари**

Бу ўринда Имом Ибн ал-Қаййимнинг сўзларини мухтасар суратда келтирамиз. У зот раҳматуллоҳи алайҳ айтадилар:

Банданинг шукр қилиши уч асосга биноан бўлмоғи шарт. Яъни, банда мана шу уч асосга қўра шукр қилсагина шукр қилувчилардан ҳисобланади.

Биринчи: "Бандага ато этилган неъмат Аллох таоло тарафидан эканини эътироф этмоғи". Буюк Зот неъматларини эътироф этиш ушбу неъматларни биз ўз қучимиз, ақли идрокимиз билан топдик деб даъво қилмай, ушбу неъматларни бизга Аллох таоло ўз марҳамати билан ато этди деб эътиқод қилмоғимиздир. Ақс ҳолда, Аллох таоло Қорунни ховлиси билан биргаликда ерга юткизиб юборгани қаби бизларни ҳам ерга юткизиб юбормоғидан қўрқмоғимиз керак!

Иккинчи: "Банда мана шу неъматларни ато этувчи Аллох таолога ҳамду санолар айтмоқи". Банда неъмат ато этувчи зот Аллох таоло эканлигини тан олсагина унга ҳамду-санолар айтишга муваффақ бўлади.

Учинчи: "Банда ушбу неъматлардан Аллох таолонинг розилиғи йўлидагина фойдаланмоғи". Ушбу неъматларни Аллох таоло тарафидан эканлигини эътироф этиб, унга ҳамду-санолар айтаётган

бандагина, ушбу неъматлардан Унинг розилиги йўлида фойдалана олади.

Демак, қачонки биз ўз шукримизни мана шу уч асосга кўра амалга оширсак албатта Аллох таоло бизларга ўз неъматларини зиёда қилиб беради. Аллох таоло айтади: **«...Қасамки, агар сизлар (Менинг берган неъматларимга) шукр қилсангизлар, албатта (уларни янада) зиёда қилурман...»** (Иброҳим сураси: 7)

• Хулоса

Аллох таоло Одам алайхиссаломни яратгач, фаришталарни унга сажда қилмоққа буюрди. Хамма фаришталар сажда қилдилар. Факат асли жинлардан бўлган, фаришталар мақомига етган Иблис–Шайтонгина қибр қилиб Одам алайхиссаломга сажда қилишга унамади. У Аллох таолонинг буйругига итоат қилмагани сабабли дўзахга махкум этилиб, лаънатланиб, эришган олий мақомидан махрум этилиб қувгин қилинди. Шунда у, Одам алайхиссалом сабабли мана шу хорликка дучор бўлдим деб, Одам ва унинг зурриётларига нисбатан ўз адоватини эълон қилди ва уларни ҳам дўзахга гирифтор қилиш учун то қиёмат қунигача жидду жаҳд қилмоғини баён қила туриб қўпчилик инсонлар гафлатда юрган бир хақиқатни билдириб қўйди. У хақиқат нима эканини Аллох таолонинг ушбу сўзидан билиб оламиз. Аллох таоло деди: **«У айтди: "Қасамки, энди мени йўлдан оздирганинг сабабли мудом Сенинг Тўғри Йўлинг устида уларни (Одам болаларини) қутиб ўтираман. Сўнгра уларга олдларидан ва ортларидан, ўнгу сўлларидан келиб (Тўғри Йўлдан оздирурман) ва (оқибатда) уларнинг қўпларини (берган неъматларингга) шукр қилган холларида топмайсан"»**. (Аъроф: 16, 17)

Мана азиз биродар ушбу оятларнинг маъносида яхшироқ фикр юргизадиган бўлсак, Иблис қўпчилигимиз эътиборга олмаган бир хақиқат Аллох таолонинг берган неъматларига шукр қилмаслик унинг тузоғига гирифтор қилиб, у билан биргаликда дўзахга кириш учун сабаб эканлигини баралла баён қилганлигини кўрамыз.

Хурматли ўқувчи бугунги мусохабамизга яқун ясар эканмиз, юқорида айтиб ўтган сўзларимизнинг хулосаси ўларок, Аллох таоло бизларга ато этган иймон, хидоят, ибодат ва шу каби ухровий неъматлар ҳамда сихат-саломатлик, таом, либос, уй-жой, маркаб ва шу каби дунёвий неъматларнинг ҳам шукрини адо этадиган бўлсак, Аллох таоло Ўзи ваъда берганидек албатта, ушбу неъматларини янада зиёда қилади, деб эътиқод қилмоғимиз лозим эканлигини эслатиб, холис насихат қилиб қўймоқчимиз. Чунки, дин насихатдир. Аллох таоло хаммаларимизни Ўзининг неъматларини таниб, унинг шукрини адо этишга муваффақ айлашини тилаб қоламиз.

www.islamnuri.com

Мавзу [Ислом Нури](#) веб саҳифасида нашр қилинган